

Το σύν δρο μο της Ιαπ ωνί ας

Οφονικός συνδυασμός σεισμός-τσουνάμι που προκάλεσε εκατόμβες νεκρών, έχει αρχίσει ήδη να τίθεται σε δεύτερη μοίρα. Αυτό που απέμεινε στην Ιαπωνία είναι η Φουκουσίμα που εγγράφεται ήδη στην ιστορία ως ο τόπος μιας από τις σοβαρότερες διαρροές ραδιενέργειας που συνέβησαν ποτέ, με απρόβλεπτη ακόμα κατάληξη και συνέπειες. Ο τρόμος μπροστά στον μαζικό θάνατο και στον αρμαγεδώνα που προκάλεσε η τρεμάμενη γη, η αόριστη ανησυχία για τα πυρηνικά και τις ευθύνες των “αρμοδίων”, είναι σίγουρα συνθήκες που μπορούν να δημιουργήσουν το έδαφος για να χαθεί από το προσκήνιο ο ιστορικός και κοινωνικός καμβάς πάνω στον οποίο εκτυλίχθηκε η ανυπολόγιστη ακόμα μόλυνση από ραδιενέργεια στην Ιαπωνία. Να τεθεί στο περιθώριο δηλαδή η ιστορική καταγωγή των πυρηνικών και η πραγματική σημασία τους στις πολιτικές και κοινωνικές αντιθέσεις παντού στον κόσμο. Και να απομείνει μόνο ένας αόριστος φόβος που έχει αποδειχθεί πολλές φορές στο παρελθόν πόσο εύκολα χειραγωγήσιμος είναι από την προπαγάνδα...

Ξαναπήκε πάραυτα στο επίκεντρο των συζητήσεων η “πυρηνική αναγέννηση”, αυτός ο ευφημισμός που χρησιμοποιείται για την επιστροφή των πυρηνικών στην πρώτη γραμμή της ατζέντας των αφεντικών σε πλανητικό επίπεδο εδώ και χρόνια. Και ήρθε ξανά στη δημοσιότητα ο κίνδυνος που εγκυμονεί η χρήση της πυρηνικής τεχνολογίας για την παραγωγή ενέργειας. Μιας τεχνολογίας που διαφημίστηκε τα τελευταία χρόνια ως μία από τις εναλλακτικές λύσεις έναντι της καύσης πετρελαίου που προκαλεί την υπερθέρμανση του πλανήτη κτλ κτλ. Φτάσανε να μιλάνε οι στρατιές των δημαγωγών για την “καθαρή” πυρηνική ενέργεια και για την σημασία της “ειρηνικής χρήσης της”. Με τέτοια φτηνά ψεύδη καλύπτονταν γενικότερες στοχεύσεις και βαθύτερες επιδιώξεις των κρατών. Γιατί δεν υπάρχει κάτι που να λέγεται “ειρηνική χρήση της πυρηνικής ενέργειας”. Αντίθετα η πυρηνική ενέργεια από την γέννησή της μέχρι σήμερα σημαίνει ένα πράγμα και μόνο: πόλεμο.

Εργάτες στο πυρηνικό εργοστάσιο της Φουκουσίμα μετά τη διαρροή για εργασίες επιδιόρθωσης. Σύμφωνα με πληροφορίες έχουν ήδη δώσει αποχαιρετιστήρια γράμματα στις οικογένειές τους.

Χρειάζεται να γυρίσουμε τον χρόνο πίσω στα μέσα του προηγούμενου αιώνα, στο τέλος του δεύτερου πλανητικού ιμπεριαλιστικού πολέμου. Εκεί η επίσημη ιστορία μάς διδάσκει ότι η τελευταία πράξη αυτού του πολέμου ήταν τα ερείπια και ο θάνατος στη Χιροσίμα και το Ναγκασάκι τον Αύγουστο του 1945. Οι 200.000 νεκροί άμαχοι των δύο πυρηνικών βομβών είχαν σαν αποτέλεσμα -σύμφωνα πάντα με την “επίσημη” αφήγηση- τη συνθηκολόγηση της Ιαπωνίας και το οριστικό τέλος του πολέμου. Ελάχιστοι είναι εκείνοι που θυμούνται ότι η Ιαπωνία πριν τη ρίψη των βομβών είχε ούτως ή άλλως ήδη ηττηθεί παντού και το μόνο που απέμενε ήταν η άνευ όρων συνθηκολόγησης της και η στρατιωτική κατάληψη του εδάφους της. Και ότι τελικά η ρίψη των βομβών απλά επιτάχυνε τις εξελίξεις και ελαχιστοποίησε τις απώλειες των νικητών. Αν η θηριωδία της ατομικής βόμβας ήταν η τελευταία πράξη ενός παγκοσμίου πολέμου πρέπει ταυτόχρονα να θεωρείται και ως η πρώτη πράξη αυτού που ακολούθησε, δηλαδή του “ψυχρού” πολέμου. Κοινώς, η “πυρηνική ισορροπία” αποτελούσε για τέσσερις δεκαετίες ένα από τα επίκεντρα του πλανητικού ανταγωνισμού ανάμεσα στις δύο πάλοι ποτέ “υπερδυνάμεις”.

Θα περίμενε κανείς αυτό το κράτος που δέχθηκε πάνω του τα ανεξίτηλα σημάδια του πυρηνικού ολέθρου να έχει μία ιδιαίτερα ευαίσθητη αντιμετώπιση του θέματος. Θα περίμενε κανείς τα πυρηνικά, τα όπλα που κάνανε σκόνη 200.000 ψυχές να στοιχειώσουν στην κοινωνική συνείδηση των Ιαπώνων. Και πράγματι στο γιαπωνέζικο σύνταγμα ήδη από τη δεκαετία του '50 ενσωματώνεται μία γενικού τύπου πρόβλεψη για την “μη ανάπτυξη πυρηνικών όπλων”. Το 1967 ο πρωθυπουργός E. Sato διακήρυξε ρητά ότι η Ιαπωνία δεν πρόκειται να επεξεργαστεί, παράξει ή εισάγει πυρηνικά όπλα-λαμβάνοντας έτσι και ένα τιμητικό νόμπελ ειρήνης μετά από λίγα χρόνια. Αλλά αυτές ήταν διακηρύξεις για το πόπολο...

Γιατί την ίδια στιγμή επέτρεπε στα φορτωμένα με πυρηνικές κεφαλές αμερικανικά πλοία να δένουν στα λιμάνια της. Και το σημαντικότερο: ήδη από το 1951 με την υποστήριξη και παρότρυνση των αμερικανών άρχισε να αναπτύσσει την πυρηνική ενεργειακή βιομηχανία. Που έφτασε σε τρεις δεκαετίες να διαθέτει πάνω από 50 πυρηνικούς αντιδραστήρες σε 17 βιομηχανικές μονάδες -όλες παραθαλάσσιες.

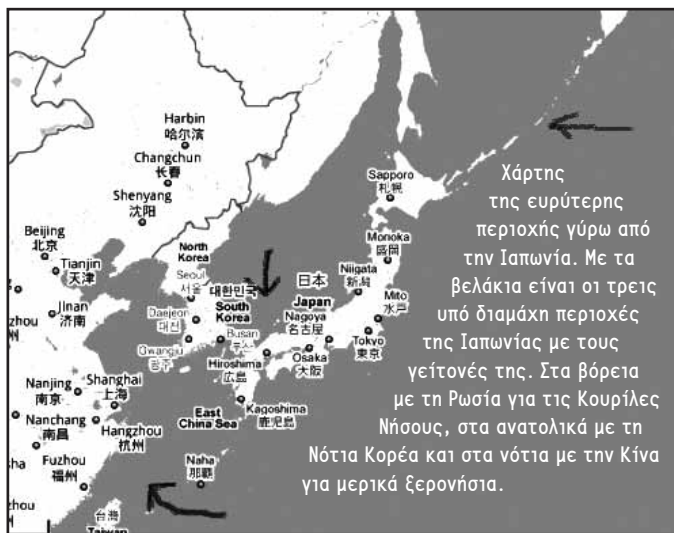
Το Ιαπωνικό κράτος δηλαδή ενώ “πουλούσε” αντιπυρηνικά αισθήματα, έσπερνε παντού στην Ιαπωνία αντιδραστήρες. Ήταν βέβαια “ενάντια στα πυρηνικά όπλα” αλλά όχι στη χρήση της πυρηνικής σκάσης για παραγωγή ενέργειας. Παρά την ειρηνιστική ρητορική του το Ιαπωνικό κράτος συσσώρευε τεράστιες ποσότητες πυρηνικών στο έδαφος του τα οποία αποτελούν μία εν δυνάμει “βόμβα” στα θεμέλια του. Και έτσι τα εγγόνια της Χιροσίμα, στη no man's land πλέον Φουκουσίμα, μπορούν να καταλάβουν και αυτά τι πάει να πει “ειρηνική χρήση της πυρηνικής ενέργειας”.

Μιλώντας με καπιταλιστικούς όρους, το πρόβλημα για την κεφαλαιακή συσσώρευση στην Ιαπωνία ήταν πάντα η ενεργειακή αυτονομία. Στο βαθμό που το απομονωμένο νησί στερείται ουσιαστικά ενεργειακών πηγών, η εξωτερική πολιτική του Τόκιο ήταν πάντα συνυφασμένη με την διασφάλιση της μεταφοράς ενεργειακών πηγών και πρώτων υλών στην ντόπια βιομηχανία. Ήδη από τα χρόνια του μεσοπολέμου μία από τις βασικές αιχμές του Ιαπωνικού ιμπεριαλισμού αποτέλεσε η επέκταση στην ευρύτερη περιοχή της νοτιοανατολικής Ασίας αλλά και στην ενδοχώρα της Κίνας και της χερσονήσου της Κορέας. Η αναζήτηση πρώτων υλών καθώς και η εξασφάλιση των θαλάσσιων δρόμων του εμπορίου ήταν στρατηγικής σημασίας. Μετά την ταπεινωτική ήττα στον β' παγκόσμιο πόλεμο και πλέον υπό την αμερικανική ηγεμονία, όφειλε να επενδύσει “εσωτερικά” στην ενεργειακή του αυτονομία και αυτό έπραξε καταφέροντας να καλύψει με τα πυρηνικά το 30% των ενεργειακών του αναγκών. Δεν είχε επιπλέον άλλη κατεύθυνση εκτός από τη στενά εννοούμενη οικονομική ανάπτυξη: κατάφερε να αποτελέσει παράδειγμα υπερτεχνολογικοποιημένου καπιταλισμού, ένα πραγματικό “οικονομικό θαύμα” για τον κόσμο των αφεντικών. Και

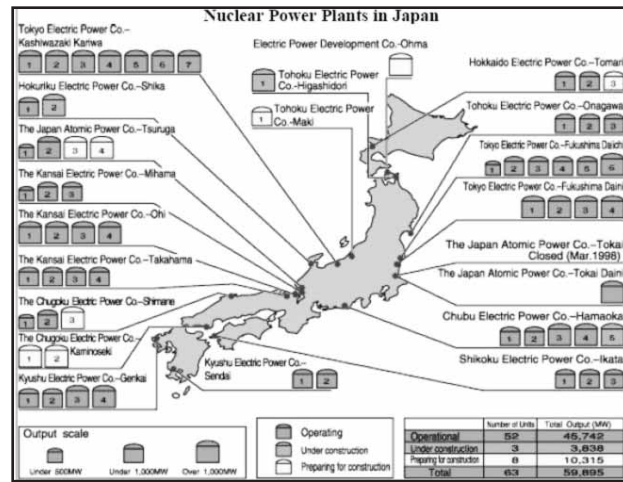

Αντιπυρηνική διαδήλωση στην Τοκαϊμούρα νότια του Τόκιο το 2000, ενάντια στην εγκατάσταση πυρηνικού εργοστασίου.

Χάρτης της ευρύτερης περιοχής γύρω από την Ιαπωνία. Με τα βελάνια είναι οι τρεις υπό διαμάχη περιοχές της Ιαπωνίας με τους γείτονές της. Στα βόρεια με τη Ρωσία για τις Κουρίλες Νήσους, στα ανατολικά με τη Νότια Κορέα και στα νότια με την Κίνα για μερικά ξερνήσια.

Χάρτης της κατανομής των πυρηνικών εργοστασίων στην Ιαπωνία.

έτσι ένας ολόκληρος κόσμος μεγάλωσε με κάθε λογής "made in japan" εμπορεύματα.

Τη δεκαετία του '90, όταν οι ψυχροπολεμικές ισορροπίες κατέρρεαν, το ιαπωνικό κράτος όφειλε να αναπροσαρμόσει τα σχέδια του. Ιδιαίτερα την τελευταία δεκαετία μία μεγάλη συζήτηση ξεκίνησε σχετικά με το μέλλον: τη σχέση ιαπωνίας-ηπα και συγκεκριμένα το πόσο σφικτά μπορεί να είναι δεμένο το ιαπωνικό κράτος με τα αμερικανικά συμφέροντα και πόσο αυτό το οδηγεί να κάνει έδαφος στις γεωπολιτικές εξελίξεις της περιοχής. Το ιαπωνικό κράτος βρίσκεται ούτως ή άλλως σε μόνιμη διαμάχη με όλους τους γείτονες του διεκδικώντας την κυριαρχία πάνω στις περιβάλλουσες θάλασσες: με την Κίνα για την θαλάσσια περιοχή ανάμεσα τους, με τη Ρωσία για τις Κουρίλες νήσους που καταλήφθηκαν από τους σοβιετικούς μετά τον β παγκόσμιο πόλεμο, με τη Νότια Κορέα για τα νησάκια Dokdo. Την τελευταία δεκαετία οι ανταγωνισμοί αυτοί παράγουν μία σειρά από "θερμά επεισόδια". Μέσα σε αυτό το κλίμα των τελευταίων ετών και τρεις μόλις μέρες πριν τον φονικό σεισμό, στις 8 του Μάρτη, ο κυβερνήτης του Τόκιο Σ. Ισιχάρα δήλωσε με αποφασιστική ειλικρίνεια ότι η Ιαπωνία οφείλει να αναπτύξει πυρηνικά, γιατί:

Όλοι οι εχθροί μας η Κίνα, η Βόρεια Κορέα, η Ρωσία - όλοι κοντινοί γείτονες μας- έχουν πυρηνικά όπλα. Υπάρχει κάποια άλλη χώρα στον κόσμο σε παρόμοια κατάσταση;. Ο κόσμος μιλάει για το κόστος και για άλλα πράγματα αλλά το ζήτημα είναι ότι η διπλωματική διαπραγματευτική δύναμη σημαίνει πυρηνικά όπλα. Όλα τα μόνιμα μέλη του συμβουλίου ασφαλείας του ΟΗΕ τα έχουν. [Independent, 8/3/2011]

Είναι κοινό μυστικό ότι η Ιαπωνία μπορεί να το κάνει αυτό εντός ενός έτους. Γιατί η σχέση μεταξύ πυρηνικών αντιδραστήρων για παραγωγή ενέργειας και της τεχνολογίας παραγωγής πυρηνικών βομβών είναι πολύ στενή. Ουσιαστικά, όποιο κράτος έχει πυρηνικούς αντιδραστήρες μπορεί να παράξει αργά ή γρήγορα πυρηνικές βόμβες και στην ιαπωνία το γνωρίζουν αυτό πολύ καλά. Το παρα προϊόν της καύσης του ουρανίου σε πολλούς γιαπωνέζικους αντιδραστήρες είναι και το πλουτώνιο το οποίο με κατάλληλη επεξεργασία μπορεί να μετατραπεί σε πρώτη ύλη για βόμβες. Και τέτοιου είδους πρώτες ύλες για ατομικές βόμβες είναι συσσωρευμένες παντού όπου υπάρχουν πυρηνικά εργοστάσια. Η "ειρηνική" και η στρατιωτική χρήση της ατομικής ενέργειας δεν είναι κάτι το διαφορετικό και άσχετο, είναι διδύμα αδελφάκια...

Η ανάπτυξη της πυρηνικής τεχνολογίας δεν ήταν απλά μία "επιστημονική ανακάλυψη". Αποτέλεσε εν μέσω του β' παγκοσμίου πολέμου μία προωθημένη απόπειρα του αμερικανικού κράτους να θέσει υπό δημιουργική συνεργασία όλες τις δυνάμεις που είχε στην κατοχή του: τα πιο εξελιγμένα τμήματα του επιστημονικού, στρατιωτικού, βιομηχανικού κεφαλαίου της χώρας τέθηκαν στην υπηρεσία ενός σχεδίου ανωτέρου επιπέδου. Η ίδια διαδικασία ακολουθήθη-

κε πάνω-κάτω σε όλα τα κράτη που ανέπτυξαν πυρηνική τεχνολογία. Επιστήμονες εργαζόμενοι με μιλιταριστική πειθαρχία υπό τη στήριξη του κράτους και της βιομηχανίας ήταν οι πρωτοπόροι της χρήσης της ατομικής ενέργειας. Και στην πραγματικότητα ήταν η ίδια πάστα ανθρώπων, οι οποίοι λίγο αργότερα στελέχωσαν και τη βιομηχανία παραγωγής ενέργειας από τα πυρηνικά.

Και εδώ υπάρχει ένα κομβικό ζήτημα. Δεν είναι η πυρηνική βιομηχανία ενέργειας μία συνηθισμένη βιομηχανία. Αντίθετα είναι μία ιδιαίτερη βιομηχανική-μιλιταριστική δομή που επιδέχεται επενδύσεις ιδιωτικών κεφαλαίων αλλά τελεί πάντα υπό την άμεση εποπτεία του κράτους. Είναι ένας βιομηχανικός κλάδος έντασης κεφαλαίου, μιας και απαιτεί τεράστιο αρχικό κεφάλαιο για τη δημιουργία του, και όλο το εργατικό δυναμικό του είναι οργανωμένο σύμφωνα με κανόνες μιλιταριστικής πειθαρχίας και μυστικότητας. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η πυρηνική βιομηχανία αποτελεί ένα παράδειγμα στρατιωτικοποιημένης εργασίας σε περιβάλλον υψηλής τεχνολογίας. Και αυτού του είδους η εργασία με τα τόσο ευεργετικά για τον κάθε ιμπεριαλισμό προϊόντα, έχει κάθε λόγο σήμερα να είναι στο προσκήνιο.

Τη δεκαετία του '70, άρχισε να αναπτύσσεται το αντιπυρηνικό κίνημα το οποίο δοκίμασε να θέσει όρια στην ανεξέλεγκτη επέκταση της πυρηνικής ενέργειας. Ένα κίνημα που κατάφερε να κινητοποιήσει χιλιάδες στις ηπα, στην γερμανία και αλλού, με δυναμικές ενέργειες ενάντια στην εγκατάσταση νέων πυρηνικών εργοστασίων και την ανεξέλεγκτη απόθεση ραδιενεργών αποβλήτων. Και πράγματι μέσα στη δεκαετία του '80 και μπροστά στην καταστροφή του τσερνομπίλ, το κίνημα αυτό κατάφερε εν πολλοίς να παγώσει ή να επιβραδύνει τα σχέδια δημιουργίας νέων πυρηνικών εργοστασίων σε πολλές χώρες. Όταν όμως η πίεση του κινήματος άρχισε να φθίνει και όταν η ανάγκη για απεμπλοκή από τον ενεργειακό κύκλο του πετρελαίου μπήκε στην ατζέντα των αφεντικών διεθνώς, τα πυρηνικά επανήλθαν εν μια νυκτί στο τραπέζι των συζητήσεων. Τι ειρωνεία! Αυτή την φόρα ως "καθαρή" μορφή ενέργειας.

Έτσι εδώ και μια δεκαετία η ενεργειακή αναδιάρθρωση προχωρά, δοκιμάζοντας να βάλει στο περιθώριο το πετρέλαιο και θέτοντας το διπλό αίτημα για την επαναφορά των πυρηνικών από τη μία και την ανάπτυξη "εναλλακτικών" μορφών ενέργειας, όπως η αιολική, η ηλιακή κ.α, από την άλλη. Τα σχέδια για επέκταση των πυρηνικών βιομηχανιών δίνουν και παίρνουν παντού στον κόσμο: από την κίνα και την ινδία, μέχρι τις ηπα και την αγγλία παντού τα πυρηνικά είναι στην πρώτη γραμμή της ατζέντας των αφεντικών. Και βέβαια η ιαπωνία δεν θα μπορούσε να είναι αμέτοχη. Σύμφωνα με το "βασικό ενεργειακό πλάνο του 2010" το Τόκιο σχεδιάζει να κατασκευάσει τουλάχιστον 9 νέα εργοστάσια μέχρι το 2020 και άλλα 14 μέχρι το 2030...

Δεν σημαίνει βέβαια ότι αυτά τα σχέδια δεν συναντούν αντιδράσεις. Η σχεδιαζόμενη δημιουργία ενός εργοστασίου στην περιοχή Kaminoiseki, 80 χιλιόμετρα νότια της Χιροσίμα, συναντά εδώ και χρόνια αντιδράσεις από την τοπική κοινωνία. Στα τέλη του προηγούμενου χρόνου είχαν ξεσπάσει συγκρούσεις μεταξύ των ντόπιων ψαράδων που αντιδρούσαν στην εγκατάσταση του εργοστασίου και των δυνάμεων ασφαλείας. Τώρα μετά τη διαρροή στη Φουκουσίμα οι εργασίες έχουν παγώσει. Ούτως ή άλλως πουθενά η πυρηνική βιομηχανία δεν προχωρά χωρίς προβλήματα, χρειάζεται πάντα να "φιλοδωρήσει" με ενέσεις ρευστού και προνομίων κομμάτια των τοπικών κοινωνιών έτσι ώστε να γίνουν δεκτά τα σχέδια της. Το ερώτημα όμως είναι το κατά πόσον είναι ικανή η ραδιενεργή μόλυνση στη Φουκουσίμα να αποτελέσει ένα φράγμα στα σχέδια των αφεντικών τόσο στην ιαπωνία όσο και παντού στον κόσμο...

Η φιλολογία περί "ατυχήματος" ή "απρόσμενης καταστροφής" συντείνει σε ένα και μόνο σκοπό: στο να αθωωθούν οι καταστροφικές δυνάμεις που συσσωρεύονται στα σπλάχνα της πυρηνικής βιομηχανίας. Από την άλλη, ο αόριστος ο φόβος ενάντια στα πυρηνικά και τη ραδιενέργεια, παρόλο που αποτελεί μία πρώτη μορφή ακατέργαστης αντίθεσης, δεν βοηθάει στο να μπει στον ορίζοντα της σκέψης το τι πραγματικά κρύβεται πίσω από την επέκταση των πυρηνικών προγραμμάτων παντού στον κόσμο. Και αυτό που κρύβεται δεν είναι τίποτα άλλο παρά ευρύτερα γεωπολιτικά συμφέροντα και στρατηγικές κρατικές επιδιώξεις με απώτερο στόχο την ισχυροποίηση της θέσης του κάθε κράτους, ανάλογα με τα ιδιαίτερα συμφέροντα του. Η κατοχή πυρηνικών σημαίνει ισχύ και αλλαγή συσχετισμών δύναμης. Δείτε τι τονίζει η προπαγάνδα για τα πυρηνικά στην Ελλάδα: τους κινδύνους από ένα σχεδιαζόμενο πυρηνικό εργοστάσιο στα τουρκικά παράλια.

Ένα πυρηνικό "ατύχημα" σαν και αυτό της Φουκουσίμα είναι που εξέθρεψε τη φαντασία επιστημόνων έτσι ώστε να μιλάνε τη δεκαετία του '70 για το "σύνδρομο της Κίνας". Σύμφωνα με αυτό το σενάριο, το σταμάτημα της ψύξης ενός πυρηνικού αντιδραστήρα θα οδηγούσε στην τήξη του πυρηνικού υλικού, το οποίο θα βυθιζόταν στο φλοιό της γης, με μία ανεξέλεγκτη αλυσίδα πυρηνικών αντιδράσεων θα διέσχιζε το εσωτερικό της και από τις ηπα θα έφτανε στην ακριβώς αντιδιαμετρική πλευρά της υφελίου που βρίσκεται η Κίνα! Τα πράγματα όμως στην περίπτωση μας είναι διαφορετικά από την ακαλίνωτη επιστημονική φαντασία. Και ενώ η κατάσταση στη Φουκουσίμα επιδεινώνεται συνεχώς, ταυτόχρονα γίνεται μία ανεπιτυχής προσπάθεια η υπόθεση να "κλείσει" το συντομότερο δυνατόν: τα αφεντικά ξέρουν να ποντάρουν στην κοντή μνήμη των υπηκόων τους. Και ακόμη περισσότερο στο γεγονός ότι οι δυτικοί υπήκοοι δεν φαίνεται να επιδιώκουν να θέσουν οποιοδήποτε φραγμό στα ιμπεριαλιστικά συμφέροντα των κρατών τους...